Дядюк Катерина Олегівна
студентка 3-го курсу факультету прокуратури та слідства
(кримінальної юстиції)
Національного університету «Одеська юридична академія»

СВОБОДА В ОНТОЛОГІЇ Ж.-П. САРТРА

Актуальність теми про свободу у житті людини обумовлена реаліями сьогодення. У неоднозначному розвитку світу та життя, свобода постає одним із найважливіших моментів присутності людини в світі, тому потребує філософського осмислення. Неодноразово зазначалося, що ключовими питаннями філософії існування постає людина та її свобода. Насамперед, свобода повною мірою може проявитися тоді, коли людина є сама собою, належить сама собі у всіх своїх проявах. У даному випадку вона може виражатися (або намагатися виражатися) через *буття-для-себе* та *буття-в-собі,* які постають вихідними поняттями в онтології Ж.-П. Сартра.

Буття-для-себе – це одна із форм свободи людини, де вона ні від кого не залежить та ні до чого не прив'язана. Вона існує сама для себе. *Буття-для-себе* дозволяє сконцентрувати увагу на тому, що розвиток особистості повинен розпочинатися зсередини, а значить, тримати вектор розвитку на внутрішнє пізнання особистості.

Розглядаючи дане питання варто зазначити, що Ж.-П. Сартр приділяє значну увагу згаданому виду існування людини. У своїй праці «Буття та ніщо» він виокремлює три форми вираження буття. *Буття-для-себе, буття-в-собі та буття-для-іншого.*

Буття-для-себе, Сартр описує не як просто буття, а як неповторне існування кожної особистості самостійно. Філософ зазначає, що свобода є невід'ємною частиною існування людини, а значить свобода та *буття-для-себе* – це одне і те ж. Що ж тоді являється свободою для людини та як вона пов'язана з *буттям-для-себе* та *буттям-в-собі*?

Існування людини призводить до двох вимірів свободи (*буття-для-себе* та *буття-в-собі*), де у їх взаємодії проявляється людське «Я». На відміну від *буття-для-іншого*, *буття-для-себе* належить виключно собі та кожному окремо без права втручання когось іншого в нього.

Не можна ототожнювати *буття-для-себе* та *буття-в-собі*. *Буття-в-собі* – це феномен буття, яке не має здатності діяти на свідомість. Воно завжди являється тим, чим воно є, причому існує воно

постійно. Під цим поняттям частіше всього розуміють світ матеріальних речей. Це буття існує безпричинно. Воно наділене пустотою та є прозорістю. Роль людини у ньому – наповнити його сенсом. Через реалізацію незалежності людини, де вона може намагатися втілювати у собі свободу та належність самій собі. Проте, *буття-в-собі* лише створює видимість незалежності людини. Як би там не було, але *буття-в-собі* – втілення замкнутості простору. У ньому немає місця для повного розвитку та жодної щілини, щоб дозволити просочитися до неї якійсь іншій речі. Це схоже на замкнуте коло, де у просторі речей та їх швидкою взаємозаміною просто не знайдеться місця для існування людини з її свободою.

Порівнюючи, можна наголосити на тому, що *буття-для-себе* тримає внутрішній орієнтир на пізнання людини, її внутрішнього суб'єктивного світу, а *буття-в-собі* навпаки, відкидає внутрішнє та акцентує увагу на світі речей, які займають простір людини. Через *буття-для-себе* людина здатна пізнати себе, тим самим виконати самопізнавальну функцію. *Буття-для-себе* являється пізнанням людини зсередини. А самопізнання постає знаковим для екзистенційного виміру існування людини.

Досить логічним є те, що виникає питання: чи стає видимою свобода через *буття-для-себе*? У кожної людини є внутрішній світ, де вона може накопичувати емоції, переживання та все те, що відбувається з нею. І тут перед людиною постає вибір: бути відкритою для всіх чи не давати вторгатися іншим в особистий внутрішній простір. Неважливо, яким шляхом піде людина та що вона для себе вирішить обрати. *Буття-для-себе* ще раз доводить те, що людина є вільною, наділена правом обирати як їй вчинити відповідно до своїх переконань. Тим самим особистість показує те, що свобода притаманна всім людям без виключення. Людське «Я» не визначається, а навпаки, воно саме розкривається для оточуючих. Воно не піддається стовідсотковій деформації з боку когось, адже людина є чистим вираженням свободи.

В онтології Сартра ми бачимо, що він зіставляє *буття-в-собі* та *буття-для-себе* об'єднуючи їх поняттям «Ніщо». Через Ніщо може проявлятися прагнення постійного перебування в собі, це те, що Сартр називає «онтологічним актом». Ніщо – це вираження буття через буття, те, що проєктує свідомість. Не важко зрозуміти те, що через це існування відображається, як людське «Я» ставиться

до точно такого ж людського «Я», розмірковує над тим, що воно робить, який процес здійснюється через свідомість. Це є прозорістю самого себе. За Сартром дане буття існує в уявленні для себе, яке обумовлене наявністю Ніщо. Він пише «… людина є тим, чим вона не являється» [1, с.135]. Саме через Ніщо людина може якось вплинути на буття та стати трансценденцією самого себе, стати реальним. Шлях до самопізнання в даному контексті Сартр виражає через Ніщо.

Підтверджуючи думки Сартра, хочеться наголосити на тому, що *буття-для-себе* можна вважати трансцендентальною формою існування людини, якій притаманна самосвідомість та здатність виходити за власні межі, наділяючи себе змістовним наповненням. *Буття-для-себе* виражає індивідуальну свідомість.

На наш погляд *буття-для-себе* – це буття, яке хоч і існує для себе, але людина може залишатися відділеною від нього. Саме ця відділеність показується через Ніщо. Ніщо – це опорне поняття онтології, яке може виражатися через порожнечу чи відсутність чогось. На противагу цьому й виступає буття та суще. Якщо розглядати існування людини через Буття та Ніщо, то можна зробити висновок, що це взаємопов'язані поняття. Свобода людини випливає саме з того, що остання починає розуміти свій внутрішній світ та зовнішній світ оточуючих, наділяти його сенсом. Саме Ніщо вміщене в буття та тим самим знаходить свій відголосок у *бутті-в-собі*. Таким чином, шляхом аналізу та співставлення *буття-для-себе* та *буття-в-собі*, можна відповісти на питання: що являється свободою для людини.

Свобода – це вичерпне поняття, яке охоплює все існування людини. Ж.-П. Сартр стверджував, що людина – це проєкт, тому в будь-яких ситуаціях *буття* проявляється в нових формах і являє собою для неї кожен раз новий та наповнений змістом проєкт. Просто знати про існування свободи занадто мало, щоб охопити все те, чим вона може наділити людину. Свободу потрібно розуміти. Через її розуміння відкривається шлях до дій. Людина завжди відповідальна за свої вчинки перед самою собою. Це означає, що кожна її дія являє собою якусь цінність незважаючи навіть на те чи зрозуміло це оточуючим, чи ні. У філософському розумінні це те, що існує поза досвідом та те, що характерне для людини від самого початку її існування.

Список використаних джерел

1. Ж.-П. Сартр Бытие и ничто: опыт феноменологической онтологии. М.: АСТ; Астрель, 2012. 928 с.

Науковий керівник: к.ф.н., доцент Шамша І. В.

Козакевич Анна Іванівна
студентка 1-го курсу факультету психології,політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

КОНФЛІКТ: ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ

Конфлікти супроводжують людство протягом усієї його історії. Вже у первісному суспільстві виникають перші протиріччя та зіткнення. Тому можно стверджувати, що соціальні конфлікти є необхідною частиною суспільства. Конфлікти з давніх-давен притягували до себе увагу людини. Згадка про конфлікти зустрічається в багатьох пам'ятниках літературного мистецтва, що дійшли до нас. Давньогрецький філософ Геракліт вважав, що у світі все народжується через ворожнечу та чвари. Конфлікти представлялися йому як важлива властивість, неодмінна умова життя, у тому числі і війна, є «батько всього і цар всього». Він писав: «Війна–батько всіх речей, а світ –їхня мати... Усі речі перебувають у гармонії у вигляді протитечії... Всесвіт попеременно єдиний і пов'язаний дружбою, множинний і ворожий якоїсь ненависті» [1, с. 90-95]. Отже, він вбачав джерело конфлікту деяких загальних властивостей світу у його суперечливій природі. У світлі цих розбіжностей сутність конфлікту є універсальною. Розвиток будь-якого людського суспільства є процес, що діє на основі виникнення, розгортання та вирішення об'єктивних суперечностей. Стародавні філософи вважали, що сам собою конфлікт непоганий і не хороший, він існує всюди незалежно від думок людей про нього. Весь світ сповнений протиріч, із ним неминуче пов'язане життя природи, людей, навіть Богів.

Протиріччя є центральною категорією діалектичної логіки та має універсальний характер. Проте суперечність та конфлікт не можна розглядати як поняття, тотожні один одному, але вони можуть бути